ساکن باشد یا تنوین و بعد از ایشان از حروف حلق یکی باید
و حروف حلق شش است ء ه ع ح غ خ آن نون ساکن را یا
تنوین را اظهار کند معنی اظهار روشن کردانیدن است و آن
نیز در یک کلمه باشد یا در دو کلمه باشد در یک کلمه مثال همزه
ینأون و در دو کلمه باشد من آمن و مثال تنوین عذابٌ الیم
و مثال ه در یک کلمه منهم و در دو کلمه من هاجر و مثال تنوین
جُرُفٍ هارٍ ع در یک کلمه انعمتَ و در دو کلمه مَنْ عَمِلَ و مثال
تنوین حقیقٌ علی و مثال ح در یک کلمه وانحر و در دو کلمه مَنْ
حادّ الله و مثال تنوین نارٌ حامیة و مثال غ در یک کلمه
فسینغضون و در دو کلمه من غلّ و مثال تنوین ماءٍ غیرِ آسِنٍ
و مثال خ در یک کلمه والمنخنقة و در دو کلمه من خزی و مثال
تنوین یومئذٍ خاشعة و هرجا که تنوین باشد یا نون ساکن
و از پس آن یکی از حروف یرملون یعنی ی ر م ل و ن ادغام
کند یعنی آن نون ساکن را یا تنوین را در آن حرف که بعد از
او باشد در آورد و تشدیدی بر آن نهد و آن در یک
کلمه نباشد و الّا در دو کلمه مثال ی من یشاء یومئذ
یصدعون و مثال ر من ربکم غفورا رحیما و مثال ل من
لدنا رزقا للعباد و مثال و او من وال خبا وعبا و مثال
ن ان نمن طلع نضید مثال نون ساکن گفته شد ببب

١٢٩

از لب آید تا و با و میم و واو هم چنین
پس الف را هم هوائی نیز حلقی گفته اند
بشنو از حافظ چنین او ز جبریل امین

شرحها ناظمها وهو نضیف الحافظ لکلام الله اللطیف
محمد بن محمود بن محمد ابن احمد السمرقندی الشریف تاب الله
علیه وعفا عنه

فی بیان النون الساکنة والتنوین واحکامهما
یعنی در بیان نون ساکن وتنوین واحکام آن مثال نون
ساکن من وعن وماننداین ومثال تنوین چنانکه حکیما
علیم خبیر وماننداین بیت نون ساکن نیز تنوین بعد ازو
گر با بود چون بخوانی همچو من بعد او بدل گردد بمیم یعنی
هر جا که نون ساکن بیاید در قرآن با تنوین و بعد ازو ب
بیاید قلب باید کردن یعنی آن تنوین را با آن ساکن را بعد ازو
که ب است میم بدل کند وآن در یک کلمه باشد یا در دو کلمه باشد
چنانکه انبئهم وانبآهما و در دو کلمه من بعد ومن بلغ ومثال
تنوین فسوق بکم بعذاب بئیس فامساك بمعروف وماننداین
بیت گر حروف حلق آید بعد ازو اظهار کن در حروف
یرملون آید بود مدغم مدیم معنی این بیت است که هرجا نون
ساکن

ساکن باشد یا تنوین و بعد از ایشان از حروف حلق یکی باید
و حروف حلق شش است ء ه ع ح غ خ آن نون ساکن را یا
تنوین را اظهار کند معنی اظهار روشن کردانیدن است و آن
نیز در یک کلمه باشد یا در دو کلمه باشد در یک کلمه مثال همزه
ینأون و در دو کلمه باشد من امن و مثال تنوین عذابٌ الیم
و مثال ه در یک کلمه منهم و در دو کلمه مَن هاجَرَ و مثال تنوین
جُرُفٍ هارٍ ع در یک کلمه انعمتَ و در دو کلمه مِن عَمِلٍ و مثال
تنوین حقیق علی و مثال ح در یک کلمه وانحر و در دو کلمه من
حادّ الله و مثال تنوین نارٌ حامیة و مثال غ در یک کلمه
فسینغضون و در دو کلمه من غلّ و مثال تنوین ماءٍ غیر اسنٍ
و مثال خ در یک کلمه والمنخنقة و در دو کلمه من خزی و مثال
تنوین یومئذٍ خاشعة و هر جا که تنوین باشد یا نون ساکن
و از پس ان یکی از حروف یرملون یعنی ی ر م ل و ن ادغام
کند یعنی ان نون ساکن را یا تنوین را در ان حرف که بعد از
او باشد در او زند و تشدیدی بر ان نهد و ان در یک
کلمه نباشد و الا در دو کلمه مثال ی من یشاء یومئذ
یصدعون و مثال ر من ربکم غفورا رحیما و مثال ل من
لدنا رزقا للعباد و مثال و من وال خبا وعنبا و مثال
ن ان نمن طلع نضید مثال نون ساکن که تمام شد

کرده شد که در مخرج وی خلافست بعضی گفته اند حلقی است
و بعضی گفته اند هوائی است و دران بحث ها بسیار است
غرض این عاجز ناصر نه اظهار فضل بود درین مختصر
بلکه خواستم که دقایق و حقایق چند که در علم تجوید است
انچه لابد است اهل قرائت و مبتدی و منتهی بدان محتاج
میباشند نظم و نثری در غایت اختصار و اقتصار
و سهولت بیان کرده شود حق سبحانه و تعالی بر این
بنده رحمت کند که بعین رضا و افادت درین مختصر نظر
کند و اگر خللی یا زللی دریابد بکرم اغماض فرماید که ترتیب
این خاص لله تعالی بود و از برای استفاده اصحاب
بلغهم الله مناهم و جعل الجنة منقلبهم و مثویهم والحمد لله حق
حمده والصلوة علی خیر خلقه سید المرسلین و امام المتقین
و شفیع المذنبین محمد و آله اجمعین برحمتک یا ارحم
الراحمین تم الکتاب فی شهر
رجب المرجب
سنه ١٢٣٤

بدانکه این سکون اصل است مثل الرحیم رب العالمین ومالك
یوم الدین ویعلمون وتعلمون ورروم واشمام ونقل مثل وانحر وازدجر
وابدال مثل خبرا وکبرا وقدیرا که تنوین را قلب بالف میکند اما
حذف مثل حذف یای وانی وداعی ووالی وادغام مثل زمل
ومدثر ومستقر مثل تامنا ودآبه وصواف والحاق هاء سکت
مثل فیمه وفیمه ورحمه وملائکه که تاء را ها بدل میکند واثبات
یاها زواید که محذوف میباشند در وصل مثل وانی ورداعی ودوالی
ولشری که ابن کثیر ثابت میسازد در وقف ووقف همزه مثل قروء
والنبیء وشیء وسوء والجاء والمرء که وقف بر همزه میکند ومثل
ابنهاءت من یشاء در حالت وقف همزه میکند در مذهب حمزه وهشام

اخفاء آن نزد کسره کان قرآن [illegible] قرآن [illegible] بکسر
وحصار قرآن وما ادری قرآن ونقل قرآن [illegible] جواب [illegible] قرآن
وجامع قرآن [illegible] قرآن [illegible] قرآن [illegible] قرآن
[illegible] قرآن وما [illegible] قرآن [illegible] قرآن [illegible]
ماب قرآن [illegible] قرآن [illegible] قرآن [illegible]
قرآن [illegible] قرآن [illegible] قرآن [illegible]
بسم الله الرحمن الرحیم [illegible]

قال النبی صلعم
طول البقاء ذلهم
اللین وزوال لیم
یعنی دراز بکشید
لعله را اظهار کنید سین را
و بزرگ بنویسید میم را قال النبی صلعم
من اکل الماء [illegible] فکانما شرب الخمر
یعنی کسی که آب خورد [illegible] که شراب خورده باشد